

Kaj o dosežkih in razvoju mesta pravi
17 domačih strokovnjakov

3

Postopek umeščanja štiripasovnice
v naselje najbrž v neskladju z
zakonodajo

5

Ni povsem jasno, za kaj je predviden
dober milijon evrov v proračunu

5

Novo mesto, 15. december 2015
Leto XIV, št. 2

IZZIV

Foto: Boštjan Pucelj

Nova energija v mestnem jedru

Tomaž Golob

Ko smo že skoraj obupali nad žalostno podobo mestnega središča, je konservatorski načrt za namen prenove Glavnega trga, Rozmanove ulice in kandijskega križišča, ki ga je leta 2014 izdelal Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije, v mestu povzročil pravo malo revolucijo.

Velik uspeh sta bila že prva delavnica s krajanji, na kateri smo ovrednotili naše mesto, in pristop mestne občine Novo mesto k izdelavi projektne dokumentacije za celovito prenavo osrednjih odprtih javnih površin v mestnem jedru. A še pomembnejša je bila energija, ki se je ob tem

sprožila med podjetniki v zgodovinskem jedru mesta. Opogumljeni z novim optimizmom in s primeri dobrih praks iz drugih slovenskih in evropskih mest so se združili v civilno iniciativo Grem v mestu, ki stremi k oblikovanju tržne znamke mestnega središča. Do zdaj so pripravili tri dogodke pod skupnim imenom Noč nakupov, ki so poželi izjemno zanimanje in odobravanje. Po izkušnji s prvim dogodkom so Glavni trg in Rozmanovo ulico na drugem dogodku popolnoma zaprli za promet ter tako pločnike in cestišče v celoti namenili številnim prireditvam na prostem, kulinariki, predvsem pa nepregledni množici obiskovalcev.

Društvo Novo mesto predlaga, da trgovci vse bolj razširjeno spletno nakupovanje nadgradijo z osebnim prevzemom blaga v trgovinah, uvedejo enotno kartico zvestobe in enotno nakupovalno vrečko ter začno izdajati mesečni nakupovalni in kulturni vodič po mestnem jedru. Skupaj z občino in Območno obrtno podjetniško zbornico Novo mesto bi lahko začeli z nagrajevanjem najlepše urejenih izložb ter unikatne ponudbe in izdelkov za večjo turistično prepoznavnost mesta. Da se da, dokazuje prav Noč nakupov, ki pa se mora počasi razviti v dneve in večere raznovrstne doživljajske pestrosti in ugodja v mestnem središču.

Glasilo Društva Novo mesto

Izhaja polletno – 15. junija in 15. decembra

Odgovorna urednica: Tina Cigler
Lektorira: Nina Štampohar
Letna naročnina 5 evrov,
člani dobivajo IZZIV brezplačno
Priprava za tisk: Etna studio, Boštjan Grubar s.p.
Tisk: Hiša tiska d.o.o.

NAPOVEDNIK DOGODKOV

LIKOVNA RAZSTAVA MARJANA LAPAJNETA

**Ponedeljek, 4. januarja 2016,
ob 18. uri v prodajnem salonu
TPV AVTO, d. o. o., Kandijska
cesta 60, Novo mesto**

Vabljeni na odprtje razstave, s katero se naš član predstavlja kot fotograf, arhitekt in grafični oblikovalec. Odprta bo do konca januarja 2016.

Članicam in članom
Društva Novo mesto
želimo prijetne praznike
in prijazno novo leto!

Društvo Novo mesto

Gubčeva ulica 11, 8000 Novo mesto

društvo.novo.mesto@gmail.com

www.drustvo-novo-mesto.si

www.facebook.com/drustvonovomesto

Zadnjih 50 let Novega mesta skozi oči strokovnjakov

Društvo Novo mesto se je praznovanju 650-letnice ustanovitve Novega mesta pridružilo z izdajo zbornika *Novo mesto 1965–2015. Poljudno-znanstveni eseji bralcu ponujajo strnjen pogled na razvoj mesta in oceno njegovega napredka v zadnjih petdesetih letih na trinajstih vsebinskih področjih. Društvo je zbornik javnosti predstavilo na oktobrskem simpoziju – v dopoldanskem delu strokovni, zvečer pa ob spremljajočem kulturnem programu tudi širši javnosti.*

Mitja Simič, Tomaž Golob

Izdaja zbornika ni nova zamisel. Z njim je Novo mesto obeležilo tudi svojo 600-letnico, tedaj je nosil naslov *Novo mesto 1365–1965: Prispevki za zgodovino mesta*. To so bile razprave iz posameznih obdobjev in področij zgodovine mesta, ki so jih prispevali tedanji ugledni strokovnjaki, po večini akademiki s področij zgodovine, umetnostne zgodovine, arheologije in arhitekture. Čeprav gre za vrhunske prispevke, je tedanji uredniški odbor (Janko Jarc, Tone Knez, Jože Mlinarič in Jože Suhadolnik) na koncu zbornika zapisal, da jim ni uspelo udeležiti prvotne zamisli, da bi Novo mesto ob svoji 600-letnici dobilo vsaj »kolikor toliko popolno in sodobni stopnji zgodovinskega opisa« oziroma da bi »posamezne razprave zajemale dogajanje do najnovejšega časa«. Tolikšna skromnost in samokritičnost je z današnjega vidika kar pretirana, saj ta zbornik še vedno predstavlja eno najpomembnejših publikacij o zgodovini Novega mesta, katerega članki z leti prav nič ne izgubljajo na svoji vrednosti, prej nasprotno.

Tako so želeli ...

Zasnovo zbornika smo pripravili na osnovi različnih izhodišč. Predvsem smo želeli uresničiti namen snovalcev prvega zbornika, da bi pripravili razprave z različnih področij zgodovinskega, gospodarstvenega, kulturnega in družbenega

razvoja mesta, ki bi zajemal dogajanje do najnovejšega časa, pa jim to takrat ni uspelo v tolikšni meri, kot so si želeli. Izhajali smo tudi iz dejstva, da zadnjih 50 let razvoja mesta po posameznih področjih še ni bilo temeljiteje ovrednotenih, vsekakor pa ne strnjenih na enem mestu. Zdaj smo dobili celovite preglede na področjih zgodovine, regionalizma, urejanja prostora, gospodarstva, zdravstva, likovne umetnosti, literature, glasbe, gledališča, šolstva, visokega šolstva, religije in športa.

O razvoju na razumljiv način

Da bi bila vsebina zbornika privlačna za čim širši krog bralcev, smo avtorje prosili, da članke pripravijo v obliki poljudno-znanstvenih esejev. Bolj kot kronološki pregled dogajanj v zadnjih 50 letih sta nas zanimala vrednostna ocena

minulega in zdajšnjega dogajanja ter pogled v prihodnost. Zbornik ni namenjen le obeleževanju preteklosti, temveč želi izpostaviti in spodbuditi razvojne zmožnosti mesta in sočasno povečati občutek pripadnosti mestu. Izkušnje iz tujine namreč kažejo, da je v mestih z močnejše izraženo lokalno pripadnostjo večji tudi razvoj ustvarjalnih produkcij, hkrati pa takšna okolja privabljajo ustvarjalne sile tudi od drugod.

Četrto, najboljše delo društva

Za Društvo Novo mesto, ki ima že tradicijo izdajanja zbornikov, je to četrto in obenem najboljše delo, namenjeno javnosti. V skladu s svojim poslanstvom si je društvo po svojih močeh vedno prizadevalo prispevati k vsesplošnemu razvoju mesta ob spoštovanju bogatega kulturno-zgodovinskega izročila. Tako je bil prvi Novomeški zbornik *Mesto, vloga, pomen in razvoj Novega mesta v prihodnjem tisočletju* iz leta 1996 naravnost izrazito razvojno, medtem ko je bil drugi zbornik *Oblikovanje kulturnih ustanov in razvoj Novega mesta v kulturno-središče Dolenjske* iz leta 2000 usmerjen bolj v kulturno-zgodovinsko tematiko. S tretjim zbornikom *Novo mesto – možnosti in priložnosti* iz leta 2010 pa smo skušali preveriti, v kolikšni meri so se v 14 letih od zapisa idej prvega zbornika stvari premaknile, pri tem pa smo naleteli na nove odprte teme, ki nas čakajo v prihodnosti.

Avtor dr. Aleš Gabrič in urednik Mitja Simič med večerno predstavitvijo zbornika širši javnosti. Dogodek sta odprla predsednik društva Tomaž Golob in župan Mestne občine Novo mesto Gregor Macedoni
Foto: Boštjan Pucelj

1132146

D2015/12800

Predstavitve zbornika novomeški javnosti 28. oktobra 2015 v Trdinovi dvorani Kulturnega centra Janeza Trdine. Na dopoldanskem poljudno-znanstvenem simpoziju, ki so se ga udeležili številni predstavniki novomeškega gospodarstva, kulturnih in šolskih ustanov ter društev, so avtorji predstavili svoje članke in podali izhodišča za razpravo.
Na sliki: Marjan Ravbar
Foto: Boštjan Pucelj

V bogatem kulturnem programu večerne predstavitve so nastopili otroški pevski zbor Gumbki iz osnovne šole Center, Mešani pevski zbor Pomlad (na sliki), instrumentalisti in vokalistka Glasbene šole Marjana Kozine, Plesni studio Novo mesto in veteranska sekcija Folklornega društva Kres
Foto: Boštjan Pucelj

Zbornik lahko kupite v Knjigarni Goga (Glavni trg 6, Novo mesto) ali v pisarni Društva Novo mesto (Novi trg 9, nad trgovino Telekom, 2. nadstropje, levo). Naročite ga lahko tudi po elektronski pošti na društvo.novo.mesto@gmail.com ali po telefonu na 07 393 93 39. Cena: 20 EUR.

Drobtinice za pokušino

Težko je na dveh straneh korektno predstaviti vsebino celotnega zbornika. Lahko pa nasujemo nekaj drobtinic iz posameznih prispevkov, ki nakazujejo nekatere glavne poudarke in smeri razmišljanj njihovih avtorjev. Upamo, da bodo dovolj slastne, da si privoščite cel hlebec.

Mitja Simič, urednik

Foto: Boštjan Pucej

Nekega poznopoletnega dne leta 2014 smo ob kavi pred knjigarno Goga sedeli Mitja Ličen in Jelka Ciglencečki iz Založbe Goga ter Tomaž Golob, Igor Vidmar in moja malenkost iz Društva Novo mesto. Na list papirja smo začrtali vsebinsko zasnovo zbornika, ki se do izida ni več bistveno spremenjala. Pot do uresničitve zamisli je bila časovno razmeroma kratka, a za vse vpletene toliko bolj intenzivna in včasih tudi naporna.

Konec dober, vse dobro. Zbornik zajema široko paleto dejavnosti, ki so zaznamovale razvoj mesta do današnjih dni s poudarkom na zadnjih petdesetih letih, od 600-letnice dalje. Glavna zasluga za uspešno opravljeno delo gre seveda avtorjem prispevkov – sedemnajstim Novomeščanom, strokovnjakom in dobrim poznavalcem razmer v mestu, ki so pripravili 16 prispevkov s področij zgodovine, regionalizma, prostora, gospodarstva, zdravstva, šolstva in visokega šolstva, likovne umetnosti, literature, glasbe, gledališča, religije, športa ter arhivistike. Avtorji v esejih podajajo lastno vrednotno oceno minulega in zdajšnjega dogajanja ter pogled v prihodnost. Ob takšni zasnovi se določeni meri subjektivnosti seveda ni bilo mogoče izogniti, in to je treba pri branju upoštevati, sočasno pa bolj osebni pristop naredi članke bolj privlačne.

Zgodovina

Nosilni članek na začetku zbornika je pripravil zgodovinar **dr. Aleš Gabrič**, eden največjih strokovnjakov s področja novejšje zgodovine pri nas. Že z naslovom »Mesto dveh hitrosti« je opozoril na neenakomeren razvoj Novega mesta v zadnjih petih desetletjih. Nekoč mesto velikega kulturnega pomena je v zadnjem času postalo znano predvsem kot mesto velike gospodarske moči, ki mu kulturni razvoj žal ni sledil s takšno intenzivnostjo. Prispevek je tako posvetil predvsem razmišljanjem v zvezi z iskanjem kulturne identitete mesta kot temelja za vsesplošen napredek ter blaginjo

mesta in meščanov. Ob tem je podal tudi nekaj konkretnih predlogov in spodbud za oživitev mestnega jedra in njegovo pestrejšo kulturno ponudbo.

Regionalizem

Geograf **dr. Marjan Ravbar**, ki je večino svojega znanstvenoraziskovalnega dela posvetil regionalizmu v Sloveniji, je v svojem prispevku obdelal vlogo Novega mesta kot generatorja regionalnega razvoja. Skozi presek socialno-ekonomskih značilnosti mesta avtor poudarja njegove razvojne možnosti in nagovarja k uveljavljanju nove paradigme v politiki mesta s konkretnimi primeri. Novo mesto spada v skupino slovenskih mest z močno nadpovprečnimi razvojnimi možnostmi in je eno izmed šestih vodilnih razvojno-tehnoloških središč v Sloveniji. Avtor zato na koncu doda tudi nekaj predlogov za boljše izkoriščanje teh potencialov.

Prostor

Urbanistični razvoj Novega mesta je obdelala krajinska arhitektka **mag. Jelka Hudoklin**. Gospodarski razvoj mesta je spremljala velika rast prebivalstva in s tem povezana ekspanzija pozidave. Tako je kljub nekaterim strokovno zelo dobro zastavljenim urbanističnim izhodiščem, pri pripravi katerih so sodelovali tudi najvidnejši slovenski urbanisti svojega časa, v prostorskem razvoju mesta prišlo do zadreg in napak, ki so posledica stihijskih in premalo premišljenih odločitev. Na koncu avtorica ugotavlja, da današnji čas žal ni najboljši za ustvarjanje kakovostnih rešitev, saj je le malo možnosti in priložnosti za nove projekte. Zato poziva k oblikovanju jasno začrtane strategije razvoja mesta in njegovih prednostnih nalog na osnovi strokovnega znanja, pravočasno sprejetih odločitev in izvajanja potrebnih ukrepov.

Gospodarstvo

Znana novomeška ekonomistka **Joža Miklič** je svoj članek poi-

menovala Prispevki za zgodovino gospodarske ustvarjalnosti v Novem mestu. Izredno obširno tematiko s kopico podatkov, ki počasi izginjajo iz zavesti zdajšnjih generacij, ji je uspelo predstaviti na razmeroma lahkoten način. Tako v pripoved vključuje tudi druge dogodke, ki so pomembnejše zaznamovali tisti čas, in s tem pokaže širino svojega poznavanja novejšje zgodovine mesta. Zasluge

za uspešen gospodarski razvoj mesta pripisuje predvsem drznim in ustvarjalnim posameznikom, ki so imeli mesto radi in so ob pravem času naredili prave poteze.

Literatura

Profesor slovenščine in literarni komparativist **Tomaž Koncilija** je pripravil prispevek *Novomeška pisava – resničnost ali mit*. Obdelal je literarno ustvarjanje v Novem mestu vse od njegovih prvih začetkov v času baroka prek 19. stoletja (Trdina), moderne (Kette), začetka 20. stoletja (Pugelj, Vašte), novomeške pomladi (Podbevšek, Jarc), do časa po drugi svetovni vojni. V zadnjih petdesetih letih je v Novem mestu delovala cela kopica literarnih ustvarjalcev. Avtor prispevek sklone z dokaj neprijetno ugotovitvijo, da so bili med »novomeškimi literati« najuspešnejši tisti, ki so prišli od drugod in so potem ustvarjali v Novem mestu, ali pa tisti, ki so iz Novega mesta odšli drugam. Tisti pa, ki so se rodili in so ustvarjali v Novem mestu, v slovenskem prostoru praviloma niso opaženi.

Likovna umetnost

Umetnosti zgodovinar **Jožef Matijevič** je predstavil *Novomeška*

likovna prizadevanja zadnjih 50 let. To obdobje poleg mnogih posameznikov zaznamujejo številne likovne skupine in slikarske kolonije, predvsem v sedemdesetih in osemdesetih letih 20. stoletja. Avtor je posvetil pozornost tudi Slovenskemu bienalu grafike na Otočcu oziroma v Novem mestu (1989–1998), ki je zaradi nekaterih napak pri organizaciji žal prehitro zamrl. V novejšem času izpostavi velik pomen delavnice Fotopub in delovanja galerije sodobnih umetnosti Simulaker. Svoj prispevek sklone z izjavo novomeške akademske slikarke Nataše Mirtič: »V življenju bi rada dosegla, da bi živela od svojih del.« S tem kritično pokaže na nezavidljiv položaj likovnika v današnji družbi.

Glasba

Literarni komparativist, tudi dolgoletni umetniški vodja glasbene delavnice Jazzinty, **dr. Marijan Dovič** je pripravil enega najbolj optimističnih prispevkov, ki ga je poimenoval *Glasbeni čudeži med okljuki Krke*. Glasbeno ustvarjanje je v Novem mestu izredno živo in mnogi ustvarjalci so močno presegli lokalne okvire – od Marjana Kozine pa vse do letos umrlega v svetu priznanega skladatelja Božidarja Kosa, ki je večji del svojega življenja ustvarjal v Avstraliji. Poleg uspešne glasbene šole delujejo v Novem mestu tudi prodorne glasbene skupine in pevski zbori. Dogajanje v mestu zaznamujejo številne glasbene prireditve in dogodki, med katerimi izstopa mednarodna glasbena delavnica Jazzinty. Na koncu avtor optimistično nagovori bralce: »Dobrodošli, v mestu, v katerem se zdi v glasbenem smislu skoraj vse mogoče!«

Gledališče

Novinarka in dramaturginja **mag. Andreja Kopač** je pripravila prispevek o zgodovini gledališke dejavnosti v Novem mestu. Pri tem za izhodišče postavi edinstvenost Sokola s konca 19. stoletja, kot točki preloma pa med drugim izpostavi še delovanje umetniške skupine Pro et contra in ustanovitev Anton Podbevšek teatra. V prispevku je tudi kratka kronika dogodkov (in nedogodkov) zadnjih 50 let,

v kateri med drugim opisuje delovanje Kulturnega društva Dušan Jereb, ki je kar 40 let uspešno delovalo na področju gledališča, ter številne poskuse mladih ustvarjalcev, predvsem dijakov novomeške gimnazije. Avtorica na koncu izpostavi vprašanje skupnega delovanja, sodelovanja oz. stičišča različnih novomeških kulturnikov – šele ko bodo ti zasedli gledališče, bo lahko gledališče zasedlo njih.

Zdravstvo

Leta 1965 je Novo mesto svojo 600-letnico obeležilo z odprtjem nove bolnišnice, letos ob 650-letnici pa česa podobnega žal nismo doživeli. Primarij **dr. Peter Kapš** je predstavil razvoj zdravstva med letoma 1965 in 2015 v Novem mestu in na Dolenjskem – vse od osnovnega zdravstvenega varstva v okviru zdravstvenih domov prek razvoja bolnišnice in inštituta za javno zdravje vse do lekarniške dejavnosti. Po osamosvojitvi pa smo pričali tudi razvoju zasebnega zdravstva. Po mnenju avtorja je zdravstvo v Novem mestu kakovostno in na vseh ravneh primerljivo z najboljšimi v državi.

Visoko šolstvo

Univerzitetna profesor **ddr. Janez Usenik** in profesor na Fakulteti za informacijske študije **dr. Janez Povh** (oba matematika) sta pripravila svoj pogled na prizadevanja za ustanovitev univerze v Novem mestu. Pri tem sta izpostavila delovanje društva Akademski pobuda Univerza v Novem mestu (1994), ki se je leta 2007 preimenovalo v Dolenjsko akademsko pobudo (DAP). Prizadevanja za univerzo so bila najuspešnejša v prvem desetletju 21. stoletja. Leta 2005 je bil izveden javni natečaj za urbanistično in arhitekturno zasnovo univerzitetnega kampusa v Drgančevju in leta 2009 je bilo to območje vnešeno tudi v Občinski prostorski načrt mestne občine. Zaradi nesoglasij med posameznimi visokošolskimi zavodi pa dogodki v zvezi z univerzo niso šli v zeleno smer. Svoje so dodali tudi gospodarska kriza in splošno ozračje v državi, predvsem pa dejstvo, da je mestna občina Novo mesto leta 2014 ukinila Univerzitetno raziskovalno središče.

Šolstvo

Področje šolstva so obdelali trije avtorji. Profesorica **Natalija Petakovič** je opisala vlogo in pomen novomeške gimnazije – najuglednejše šolske ustanove v Novem mestu s kar 269-letno tradicijo. Nekoč so dijaki v Novo mesto prihajali s širšega območja Slovenije, danes pa predvsem iz Novega mesta in z območja osre-

dnje dolenjske regije. Ves čas že dosegajo vidne rezultate v slovenskem in tudi širšem merilu. »Za spoštovanje in znanje« (pietati litterisque), napis na portalu stavbe stare gimnazije, ostaja pomembno vodilo. Avtorica zaključuje, da le znanje, ki je utemeljeno na visokih etičnih načelih, lahko resnično koristi vsakemu posamezniku in zagotavlja napredek družbe.

Razvoj strokovnega šolstva je obdelala profesorica **Rosa Mohar**. Strokovno šolstvo ima v Novem mestu že zelo dolgo tradicijo iz druge polovice 19. stoletja – z Obrtno šolo v prostorih stare Gimnazije in s Kmetijsko šolo na Grmu. V zadnjih 50 letih se je število programov različnih strokovnih šol bistveno povečalo na čez 50 različnih strokovnih programov oziroma poklicev. Poleg poklicnih in srednjih šol pa strokovno izobraževanje v zadnjem času uspešno nadgrajujejo tudi višje strokovne šole. Lahko rečemo, da tovrstna znanja spet pridobivajo na veljavi.

Osnovno šolstvo je osvetlil zgodovinar in geograf **Tone Andrejčič**, ki je podal zelo natančen pregled novomeških osnovnih šol in dogajanje v zvezi z njimi, saj je zanje značilno nenehno spreminjanje. V šolah poleg rednih šolskih dejavnosti dajejo velik poudarek tudi občolskim dejavnostim, vključevanju v širše družbeno okolje ter vzgoji v odgovorne državljanje. Avtor na koncu doda, da namesto

o težavah raje govorijo o izzivih, ki so priložnost za razvoj in napredek.

Religija

Sociolog in predavatelj na Fakulteti za družbene vede Univerze v Ljubljani **dr. Marjan Smrke** je pripravil izredno zanimiv prispevek o religiji in vrednotah na Dolenjskem s pomenljivim naslovom *Kruh se pridela, ne pa primoli*. V njem prikazuje Dolenjsko na verskem in vrednotnem zemljevidu Slovenije in Evrope. Pri tem se naslani tudi na Trdinova opažanja o Dolenjcih in iz teh opažanj izpeljuje zanimive vzporednice z današnjimi časi. Avtor zaključuje, da bodo število in značilnosti ne/vernih ter njihove vrednote močno določene s tem, kako uspešno se bo Dolenjska spopadala z gospodarskimi izzivi in urejanjem medčloveških odnosov.

Šport

Profesor športne vzgoje in novinar **Igor Vidmar** je svoja razmišljanja o športu v Novem mestu predstavil pod provokativnim naslovom *Držimo pesti! Zakaj že?* Na začetku prispevka se nasloni na bogato tradicijo športa v Novem mestu in nekatere mejnike povojnega obdobja, pri čemer izstopajo predvsem atlet Franc Červan (prvi novomeški olimpijec po Leonu Štuklju leta 1964), kolesar Sandi Papež (balkanski prvak leta 1985) in telovadka Jasna Dokl (sredozemska prvakinja leta 1979), med moštvenimi športi pa predvsem odbojkarji in v zadnjem času košarkarji. Avtor kritično analizira današnje stanje športa, predvsem stanje ter prisotnost oziroma odsotnost primernih športnih objektov. Prispevek zaključuje v duhu naslova, saj je uspešen razvoj športa v mestu odvisen od tolikšnega števila različnih dejavnikov, da bomo pri tem potrebovali tudi nekaj sreče, zato – držimo pesti!

Prvi možje Novega mesta

Na koncu zbornika je prispevek, ki je za razliko od drugih bolj esejistično naravnanih namenoma zasnovan bolj kronološko sistematično. Gre za pregled novomeških prvih mož – predsednikov in županov – po drugi svetovni vojni. Prispevek je pripravil zgodovinar in latinist, direktor Zgodovinskega arhiva Ljubljana **mag. Mitja Sadek**. To je delo, za katerega bi se spodobilo, da bi ga občinske oblasti opravljale sproti. V zborniku je avtorju uspelo nadoknaditi zamujeno in se tako nekako oddolžiti tudi tistim prvim možem mesta, na katere smo že skoraj pozabili, kar se nikakor ne bi smelo zgoditi.

Zahvala

Priprava zbornika je lahko uspešna le, če pri njegovem nastanku dobro sodeluje skupina ljudi z znanjem in voljo. Poleg avtorjev je treba omeniti še urednika (Mitja Simič in Jelka Ciglenečki), odlično opravljeno delo oblikovalca Jurija Kocuvana (grafiko na naslovnici je prispevala Mateja Muhič) in fotografa Boštjana Puclja ter lektorice Nine Štampohar. Ves čas priprave je ob zborniku stal tudi predsednik društva Novo mesto Tomaž Golob. Hvala tudi Založbi GOGA za tehnično pomoč in nena-zadnje tudi Mestni občini Novo mesto za finančno podporo, brez katere zbornika ne bi bilo.

Avtorice in avtorji. Manjkajo dr. Janez Povh, dr. Marjan Smrke, mag. Mitja Sadek, mag. Andreja Kopač, dr. Marijan Dovič in Rosa Mohar.

Pritožba krajanov odprla postopek preiskave

Ko je država pred tremi leti sprejela uredbo o državnem prostorskem načrtu in z njo začrtala potek tretje razvojne osi skozi naselji Ločna in Pod Trško goro, je Društvo Novo mesto s podpisi 70 krajanov na Evropsko komisijo vložilo pritožbo zoper postopek sprejemanja uredbe. Po dveh letih je naposled prejelo odgovor.

Mateja Jaklič

Osvežimo spomin. Država je 20. decembra 2012 sprejela uredbo o državnem prostorskem načrtu za državno cesto od avtoceste A2 Ljubljana-Obrežje pri Novem mestu do priključka Maline. S tem je na območje, kjer je bila po veljavnem občinskem prostorskem načrtu predvidena dvopasovna obvoznica s kolesarskimi stezami in drevoredom, umestila štiripasovno avtocesto. Krajanji svojega nasprotovanja niso mogli uveljavljati, saj država ni upoštevala evropskih predpisov v zvezi z vključevanjem javnosti v pripravo uredbe, na kar je krajevna skupnost Ločna-Mačkovec ves čas opozarjala. Društvo Novo mesto je (tudi) zato leto dni pozneje, 16. septembra 2013, na Evropsko komisijo vložilo pritožbo zaradi kršitve prava Evropske unije pri pripravi uredbe.

Obdobje tišine

Čeprav bi nas morala Evropska komisija v skladu s svojimi predpisi v roku enega leta seznaniti, ali bo pritožbo obravnavala ali ne, tega kljub našim številnim poizvedbam ni storila. Do prvih uporabnejših informacij smo prišli šele 25. septembra letos, ko sva se predstavnika Društva Novo mesto skupaj s predstavniki še nekaterih nevladnih organizacij v Ljubljani sešla z uradnico enote za preverjanje implementacije prava EU v državah članicah v okoljskih zadevah pri Evropski komisiji, ki med drugimi rešuje tudi našo pritožbo.

Kršitev posledica strukturnega problema?

Najprej smo se seznanili s tem, kako Evropska komisija deluje na področju reševanja pritožb in kako poteka postopek. Pri tem je uradnica opozorila tudi na politične pritiske na tehnično in pravno stroko Evropske komisije, kadar ta

odloča o pritožbah glede projektov, ki so financirani iz sredstev Evropske unije – kar naš projekt delno je. Izvedeli smo, da je naša zadeva še odprta, vendar ne bo obravnavana posamično, saj sta proti Sloveniji odprta že dva postopka, ki sta vsebinsko povezana z našo pritožbo. Enota je poskušala ugotoviti, ali so posamične možne kršitve, kot je naš primer, posledica strukturnih problemov prenosa ali izvajanja evropske zakonodaje v posamezni državi članici.

Evropska komisija odprla postopek preiskave

Uradnica se je 28. septembra letos sešla tudi s predstavniki ministrstva za okolje in prostor ter ministrstva za infrastrukturo in izvedela, da nobeno od ministrstev ni seznanjeno z vsebino naše pritožbe. Društvo je zato obe pristojni ministrstvi, Društvo za avtoceste in kabinet predsednika vlade RS z dopisom vnovič seznanilo z vloženo pritožbo in opozorilo na številne procesne in vsebinske nepravilnosti pri pripravi državnega prostorskega načrta.

Pred slabega pol meseca, 11. decembra 2015, pa smo naposled prejeli obvestilo Evropske komisije, da so v zvezi z našo pritožbo uvedli postopek preiskave. To pomeni, da so slovenskim organom zastavili vprašanja, ki se nanašajo na prenos bistvenih evropskih direktiv v Zakon o umeščanju državnih prostorskih ureditev v prostor ter v Zakon o prostorskem načrtovanju, ter zahtevali konkretna pojasnila glede v pritožbi posebej očitane ne vključevanja javnosti pri pripravi uredbe v naši zadevi. Odgovore in pojasnila pristojnih slovenskih organov tako Evropska komisija kot društvo pričakujemo v roku desetih tednov. Odzive bomo objavili javno.

Ali občina iskreno načrtuje prenavo?

Mestna občina Novo mesto je v predlog proračuna za leti 2016 in 2017 uvrstila dober milijon evrov lastnih sredstev za prenavo Narodnega doma, vrednost celotne prenave pa ocenila na dobre tri milijone evrov in pol. Ker iz obrazložitve ni razvidno, za katera dela bo namenjen denar, je Društvo Novo mesto na občino naslovilo odprto pismo s številnimi vprašanji in pobudami.

Tomaž Golob

Minilo je natanko eno leto, odkar je župan Mestne občine Novo mesto z dnevnega reda 3. redne seje občinskega sveta umaknil predlog za oživitve in ohranitev Narodnega doma, ker da številni novi svetniki niso seznanjeni s problematiko. Obljubil je, da bodo gradivo obravnavali na eni izmed prihodnjih sej. To se še ni zgodilo, smo pa opazili, da je v predlogu proračuna za leti 2016 in 2017 načrtovana tudi prenavo Narodnega doma. Konkretni cilji sicer niso navedeni, piše pa, da je objekt v slabem stanju in potreben prenave, da mu je treba dati novo vsebino in za ta namen najprej izdelati projektno dokumentacijo za potrebe pridobivanja virov in izvedbe prenave.

Čemu je namenjen milijon?

V predlogu proračuna je vrednost prenave ocenjena na 3.541.583 evrov. V letih 2016 in 2017 je za Narodni dom namenjenih po 10 000 evrov lastnih sredstev, v letih 2018 in 2019 pa po 500 000 evrov, skupaj torej 1.020.000 evrov lastnih sredstev. Iz gradiva ni razvidno, na podlagi katerih podatkov in dokumentacije oziroma kriterijev je mestna občina ocenila okvirno vrednost celovite prenave Narodnega doma, in za katera dela je predvidela dober milijon evrov sredstev. Društvo Novo mesto je zato decembra letos na Mestno občino Novo mesto naslovilo odprto pismo s številnimi vprašanji in pobudami. Med drugim nas je zanimalo, ali je občina resnično

»Prenava Narodnega doma je z vidika najavljene prenave mestnega jedra pomembnejša od prenovljene tržnice.« (Prof. Janez Koželj, ljubljanski mestni urbanist in podžupan).
Foto: Boštjan Pucelj

pripravljena začeti s projektom celovite prenave Narodnega doma in v ta namen potrditi z novomeško javnostjo usklajeno programsko nalogo, ki je osnova za izdelavo tehnične in investicijske dokumentacije.

Nujno potrebujemo dvorano

Zapisali smo tudi, da soglašamo s predlagano novo rabo Narodnega doma. Vsekakor podpiramo umešitev art kina in večmultimedijske predstavitve Novega mesta v kletne prostore doma kot tudi uporabo pritličnih večnamenskih prostorov za medgeneracijski družabni prostor s spremljajočo gostinsko ponudbo (»net-cafe« ali spletna kavarna v povezavi s čitalnico). Podpiramo tudi zamisel, da je podstrešje namenjeno potrebam novomeških društev.

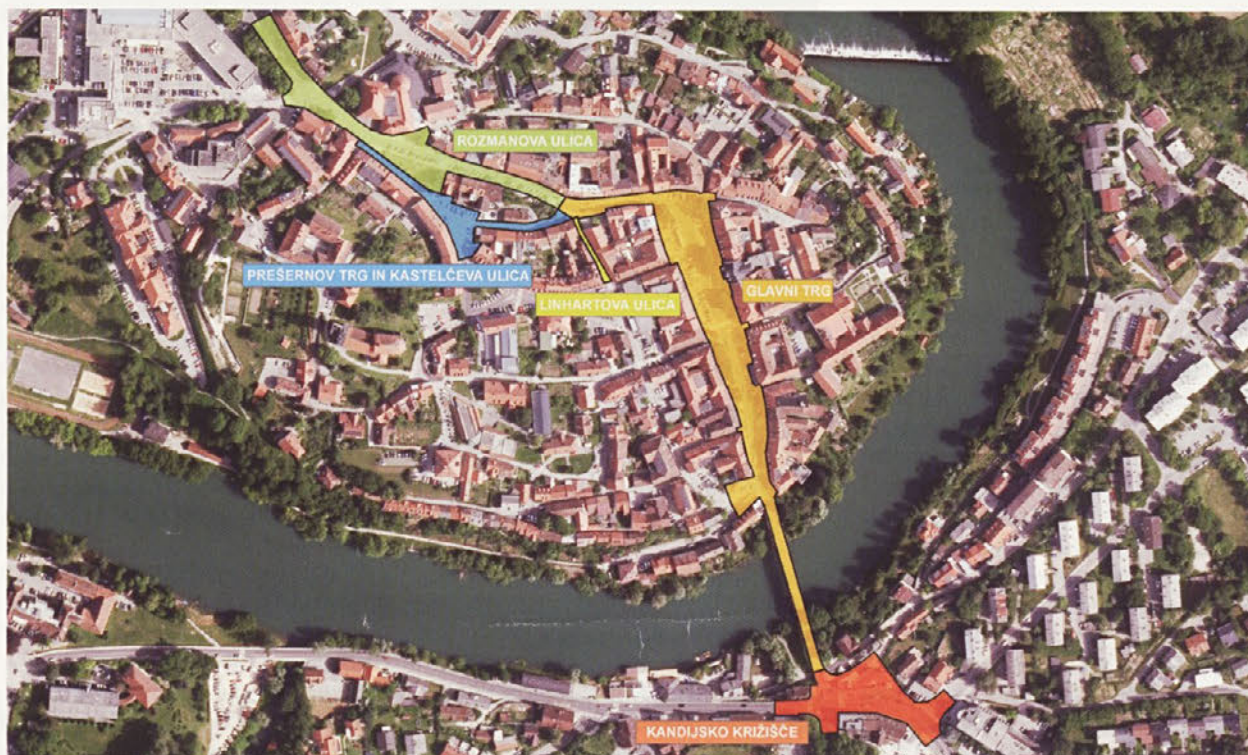
V pismu smo ocenili, da je največja dragocenost Narodnega doma dvorana, ki bi morala biti po prenavi namenjena v mestu delujočim društvom. Zanj se med drugimi zanimata tudi Glasbena šola Marjana Kozine in Krajevna skupnost Center. V njej bi lahko prirejali lutkovne predstave, izvajali programe za mladino, novejše sprejeme, bankete, simpozije, akademije in podobno. Mimogrede: dopoldanski simpozij in večerna predstavitev zbornika Novo mesto 1965–2015 s kulturnim programom bi morala potekati v dvorani Narodnega doma. Pa ne le zaradi za Novo mesto simbolnega in identitetnega pomena Narodnega doma, temveč tudi zaradi praktičnih razlogov. Dvorana v Narodnem domu je ravno pravnjše velikosti za tovrstne dogodke. Trdinova dvorana v Kulturnem centru Janeza Trdine je namreč pogosto prevelika, Mala dvorana pa premajhna.

Odgovora Mestne občine Novo mesto do zaključka redakcije še nismo prejeli. Objavili ga bomo v naslednji številki Izziva.

Korak bliže prenovi mestnega jedra

Mestna občina Novo mesto je z javnim natečajem oktobra letos začela iskati najprimernejšo rešitev za oblikovno in funkcionalno prenovu odprtih javnih površin v mestnem jedru Novega mesta. Območje si je ogledalo 22 potencialnih prijaviteljev, končno rešitev pa bo občina izbrala izmed petih najboljših predlogov.

Tomaž Golob

Pri pripravi predlogov morajo natečajniki dosledno upoštevati natečajno nalogo in natečajne pogoje, prostorske dokumente ter konservatorski načrt za namen prenove Glavnega trga, Rozmanove ulice in kandijskega križišča v zgodovinskem jedru Novega mesta.

Dvostopenjski natečaj, ki ga je občina pripravila v sodelovanju z Zbornico za arhitekturo in prostor Slovenije, je javen, projekten, odprt in anonimen, prenova pa se nanaša na območje kandijskega križišča, Glavnega trga, Rozmanove, Linhartove in Kastelčeve ulice ter spodnjega dela Prešernovega trga.

Na prvi stopnji pomembna usklajenost s konservatorskim načrtom

Prva stopnja natečaja bo trajala do 8. januarja 2016, sodelujoči pa morajo podati osnovno idejo urejanja odprtih javnih površin na obravnavanem območju. Ocenjevalna komisija bo ocenjevala 1) skladnost s prostorskimi akti in usmeritvami konservatorskega načrta, kar bo izločitveno merilo; 2) primeren odnos do prepoznanih vrednot v prostoru; 3) celovito in dosledno izpeljano zasnovo; 4) raznovrstno uporabnost in prožnost za različne prireditve in ureditve ter 5) družbeno in kulturno sprejemljivost.

Na drugi stopnji se išče izvirnost

Komisija bo na prvi stopnji izbrala pet natečajnikov, ki bodo

morali do 4. marca 2016 podati natančnejše arhitekturne in likovne rešitve s poudarkom na oblikovanju tlakovanja, urbane opreme, javnih spomenikov, slavnostne razsvetljave ter stalnih in začasnih prireditvenih prostorov. Komisija bo posebej pozorna na 1) prepoznavnost, privlačnost in izvirnost rešitev; 2) udobje, varnost in ustreznost za javno rabo; 3) izvedljivost in trajnost, odpornost proti vandalizmu in obrabi; 4) skladnost s trajnostnimi načeli oblikovanja javnih prostorov ter 5) izvirnost oblikovanja.

Ogled natečajnega območja in posvet

Ocenjevalna komisija je 13. novembra 2015 za natečajnike organizirala ogled natečajnega območja in posvet, na katerem so lahko dobili dodatna pojasnila o projektu. Po mestu jih je vodil strokovni izvedenec in avtor konservatorskega načrta Tomaž Golob, na njihova vprašanja pa je poleg njega odgovarjal tudi predsednik ocenjevalne komisije dr. Tomaž Slak. Ogleda in posveta se je udeležilo 22 potencialnih natečajnikov.

Natečajna dokumentacija je dostopna na spletni strani Zbor-

nice za arhitekturo in prostor www.zaps.si, pod zavihkom Natečaji. Za potrebe komunalne prenove obravnavanih odprtih javnih površin pa je projektno dokumentacijo že pred časom izdelalo podjetje ACER Novo mesto d.o.o.

Ocenjevalna komisija

Predsednik:
doc. dr. Tomaž Slak, univ. dipl. inž. arh.

Namestnik predsednika:
prof. Janez Koželj, univ. dipl. inž. arh.

Člani:
Gregor Macedoni, župan Mestne občine Novo mesto
Izidor Jerala, univ. dipl. inž. kraj. arh.
Marjan Zupanc, univ. dipl. inž. arh.

Namestnici članov:
Jana Kocbek, univ. dipl. inž. arh.
Melita Muren, univ. dipl. inž. arh.

Poročevalec:
dr. Iztok Kovačič, univ. dipl. inž. arh.

Izvedenec:
Tomaž Golob, univ. dipl. umet. zgod., avtor konservatorskega načrta za namen prenove Glavnega trga, Rozmanove ulice in kandijskega križišča v Novem mestu in predsednik Društva Novo mesto

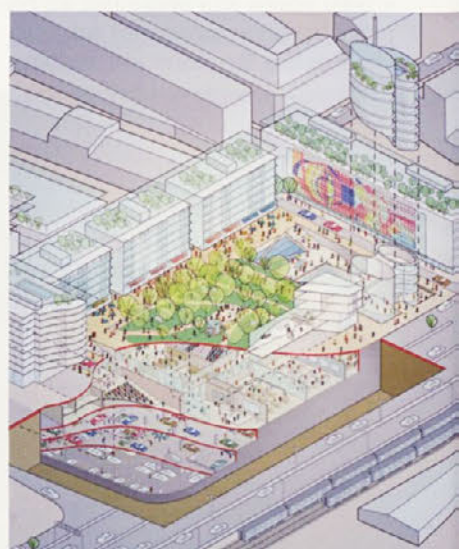
Skrbnica natečaja:
Natalija Zanoški, univ. dipl. inž. arh.

Lov na ideje za Novo mesto brez odpadkov

Projekt WE-NET vzpostavlja mrežo občin iz različnih regij po Evropi, znotraj katere si bomo lahko izmenjevali znanje in dobre prakse ozaveščanja o pomenu recikliranja za trajnostni razvoj. Prva mednarodna konferenca v okviru projekta je bila namenjena izmenjavi praks ravnanja z odpadki in Društvo Novo mesto se je z nje vrnilo z več dobrimi zamislimi za delo na okoljskem področju.

Ines Lipuš

Da bi lahko dvignili zavest ljudi o pomenu recikliranja in vnovične uporabe, je nujno sodelovanje vseh – prebivalstva (predvsem mladine), lokalnih oblasti in nevladnih organizacij, ki delujejo kot povezovalni člen med njimi in s tem bistveno pripomorejo k implementaciji strategij trajnostnega razvoja na lokalni ravni. Projekt WE-NET (Working for Environ-

Lizbonsko Eko okrožje. Lizbona naj bi se dolgo-ročno razvijala v skladu z načeli trajnostnega razvoja in ekološkega urbanističnega načrtovanja, pri čemer bo upoštevala družbene, gospodarske in okoljske vidike.

mentally Educated Towns, Prizadevanje za okoljsko izobražena mesta), ki ga ob finančni podpori Evropske unije vodi italijanska občina Thiene, združuje dvanajst partnerjev iz desetih držav, med katerimi je tudi Društvo za razvijanje prostovoljnega dela Novo mesto. Na njegovo povabilo smo se konference udeležili tudi predstavniki Društva Novo mesto, Društva Est=etika, Slovenskega gradbenega grozda in Mestne občine Novo mesto.

Kultura trajnosti

Osrednja tema novembrske konference z naslovom Kultura trajnosti, ki je potekala v občini Thiene, je bila ravnanje z odpadki kot enim izmed ključnih elementov kulture trajnosti. Kljub temu so vsebine pogovorov pogoste ušle iz začrtanega okvira, kar kaže na prepletenost ekologije z drugimi področji, kot so ekonomija, izobraževanje, zakonodaja, infrastruktura, kmetijstvo, politika ...

Poleg slovenske delegacije, ki je predstavila sodelovanje, komunikacijo ter prenos znanja in izkušenj med različnimi akterji na lokalni ravni, so na različnih delavnicah svoje izkušnje predstavile tudi druge države.

Prva srbska občina z brezplačnim javnim prevozom

Zaradi zaskrbljujočega porasta odlagališč mešanih komunalnih in drugih nenevarnih odpadkov so v srbski občini Knježevac sprejeli strategijo ravnanja z odpadki, vendar sta pravna in dejanska ureditev šele na začetku. Na delavnici smo primerjali različne pristope evropskih držav k ravnanju z odpadki, s poudarkom na pravni ureditvi

občinskega upravljanja, ter analizirali prednosti in slabosti treh modelov: javno podjetje, katerega lastnik in upravitelj je občina; javno-zasebno partnerstvo s podelitvijo koncesije ter zasebno podjetje, v katerem občina vlogo popolnoma prepusti drugemu pravnemu subjektu.

Čeprav je bila osrednja tema ravnanje z odpadki, je srbska delegacija v duhu trajnostnega razvoja predstavila še projekt, na katerega so letos najbolj ponosni. Avgusta je Knježevac postal prva srbska občina z brezplačnim javnim prevozom. Ugotovili so namreč, da ob siceršnjem zakonsko obveznem izvajanju brezplačnega prevoza za osnovnošolce to za občino pomeni le dodatnih 20 odstotkov višje stroške.

Menorca ločeno zbere 40 odstotkov odpadkov

Ko je po letu 1994 vseh osem občin na balearskem otoku Menorca vzpostavilo enotno upravljanje ravnanja z odpadki v obliki javno-zasebnega partnerstva (s koncesijo), se je stanje znatno izboljšalo. Trenutno delež ločeno zbranih odpadkov znaša 40 odstotkov, s čimer se uspešno približujejo ciljnim 50 odstotkom Evropske unije leta 2020. Nevladne organizacije so v sodelovanju s strokovnjaki s področja ravnanja z odpadki in z lokalnimi oblastmi uspele ne le povečati zanimanje lokalnega prebivalstva za ločevanje odpadkov, pač pa jih k ločevanju tudi praktično spodbuditi. Izvajajo zanimive projekte za otroke v vrtcih in šolah, za čistejša plaže z ozaveščanjem turistov in za proizvodnjo komposta, ki ga lahko prebivalci kupijo kot končni proizvod predelave organskih odpadkov in (vnovič) uporabijo za svoje

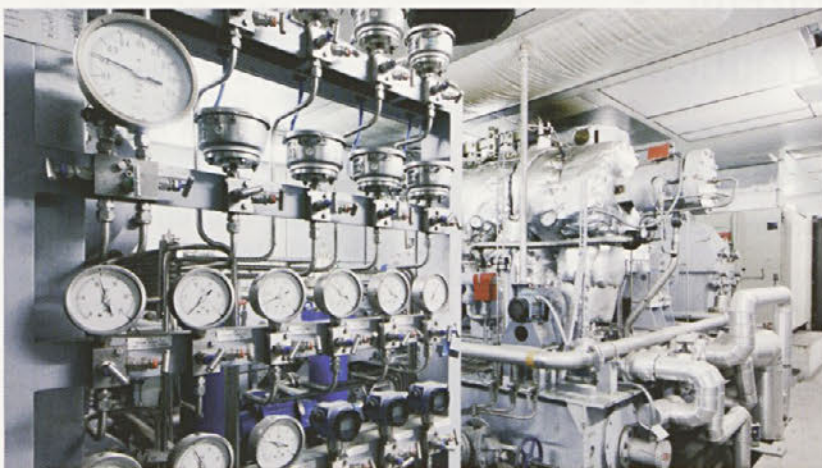
vrtove. Zelo uporabna zamisel je tudi obnavljanje zavrženih pralnih strojev in lesenega pohištva, kar ima dvojni pozitivni učinek: nizko ceno in manjši odpad zaradi vnovične uporabe.

Lizbonsko Eko okrožje spreminja način življenja

Portugalska je predstavila projekt Eko okrožje v glavnem mestu Lizbona – gre za predel mesta, predelan v skladu z načeli trajnostnega razvoja, da bi zmanjševal

Še tri mednarodna srečanja

Projekt WE-NET v naslednjih dveh letih prinaša še tri mednarodna srečanja: v Lizboni, Strasbourgu in Tarantu, kjer bomo razpravljali o gospodarskih in socialnih priložnostih, prepoznavanju in izboljševanju sinergij med socialnimi, ekonomskimi in okoljskimi vidiki recikliranja in ločevanja odpadkov, o izobraževanju za dejavno vključenost prebivalstva ter o iskanju priložnosti za medsektorsko in čezmejno sodelovanje.

Sežigalnica odpadkov v italijanskem mestu Schio. Nastalo toploto uporabijo za proizvodnjo električne energije in segrevanje vode. To sicer pomeni korak stran od recikliranja in vnovične uporabe, saj gre za tehnologijo obdelave odpadkov, ki vključuje sežiganje komercialnih, komunalnih in nevarnih odpadkov.

svoj vpliv na okolje, zato so tamkajšnja merila in standardi za načrtovanje in gradnjo z ekološkega vidika zelo visoki. Eko okrožja so del lokalne strategije za trajnostni razvoj Lizbone, s pomočjo katere ta z uvajanjem novega okoljskega vedenja spodbuja lokalno prebivalstvo k ekološkemu načinu življenja in razmišljanja. Koncept naj ne bi ostal le primer dobre prakse urbanističnega in tehnološkega načrtovanja, temveč tudi učinkovito orodje za spremembo načina življenja.

Medtem bo Društvo Novo mesto na lokalni ravni (so)organiziralo nekaj dejavnosti za ozaveščanje in informiranje splošne javnosti ter za večjo povezanost s ključnimi akterji na okoljskem področju. Zaznavali bomo izzive in spodbujali lokalne oblasti k učinkovitemu izvajanju ukrepov za trajnostni razvoj. Eden od izzivov bi vsekakor moral biti Novo mesto brez odpadkov, k čemur bo po svojih (z) možnostih s pomočjo »ujetih idej« iz Evrope prispevalo tudi Društvo Novo mesto.

Tvoje grlo je tvoja moč.

NOVO

Novo zdravilo za boleče grlo z edinstveno formulo za celovito zdravljenje.

Septabene®
www.septabene.si

- Hitro olajša bolečino.
- Zdravi vnetje.
- Odpravlja vzroke okužb.

Stanislav Pavlin

(1929-2011),
inženir
gradbeništva

Slobodan Novaković

Skromnost je lepa čednost. Ta ljudska modrost je v preteklosti veljala za ljudi, ki so kljub svoji uspešnosti v javnem življenju ostajali skromni in anonimni. Ker niso bili politične zvezde ali vrhunski športniki, so ostali priznani in spoštovani le v strokovnih krogih. Takšen je bil tudi Stane.

Stanislav Pavlin se je rodil 16. avgusta 1929 v Kostanjevici na Krki. Otroštvo in prva šolska leta je preživel ob dolenski lepotici Krki, ki je svoj biserni obraz občasno spreminjala v grozečo nevarnost poplavljanja in uničevanja človekove dediščine. Te skrajnosti so v njegovi otroški domišljiji in radovednosti vzbujale željo po odgovoru, na kakšen način narava podarja dobrine in jih istočasno omejuje. Spoznavanje in spoštovanje narave ter za Staneta zelo značilna zvedavost so botrovali njegovi odločitvi za poklic, ki najbolje razlaga hidrološko morfološke značilnosti pojavov vode v naravi.

Spoštovane članice in člani Društva Novo mesto, prosimo vas, da nam na naslov društvo.novo.mesto@gmail.com pošljete svoj elektronski naslov, da vas bomo lažje in hitreje obveščali.

Osnovnošolsko izobraževanje in gimnazijo je po selitvi staršev nadaljeval v Novem mestu, kjer je leta 1948 maturiral. Uresničevanje želje po novih spoznanjih je Stane videl v tehničnih vedah, vendar se mu želja, da bi študiral tehnično fiziko, ni uresničila, saj tedaj tega študija še ni bilo v Ljubljani. Študij je zato začel na elektro oddelku tehnične fakultete, a ga je zaradi pomanjkanja sredstev moral po dveh semestrih prekiniti. Nadaljeval je na oddelku za gradbeništvo, za katerega so bile v tem času še na voljo štipendije, čeprav ne za dolgo. Materialna stiska ga je silila v honorarno delo, ki ga je kot priden študent dobil v vodogradbenem laboratoriju fakultete. Pri modelnih laboratorijskih raziskavah za projekte hidroelektrarn Vuzenica na Dravi in Jablanica na Neretvi je spoznal tudi druge lastnosti in koristi vode, ki so se razlikovale od otroškega spoznavanja in podoživljanja Krke in njenih lepote. Odločitev je bila dokončna – za vedno se bo posvetil vodnemu gospodarstvu.

Stanetove pronicljivost, vztrajnost in zvedavost so zaznali tudi profesorji. Na njihovo pobudo je dobil štipendijo tedanje Uprave za vodno gospodarstvo LR Slovenije. Že med obvezno študentsko prakso, ki jo je opravljal pri sekciji za spodnjo Savo v Brežicah, se je srečal s posledicami katastrofalnih poplav v Posavju leta 1954. Zdi se, da so ga spoznanja in izkušnje ter stiske ljudi, ki so pogosto doživljali poplave, za vedno povezale s povodjem spodnje Save.

Študij je končal leta 1956 in se po odsluženem vojaškem roku leto pozneje zaposlil na Sekciji za spodnjo Savo v Brežicah. Do leta 1961 je delal na področju upravljanja z vodami na Savi od Zidanega Mosta do meje s Hrvaško ter na njenih pritokih Krki in Sotli ter povodju Kolpe. Nato je prevzel naloge vodje projektive pri Splošni vodni skupnosti Dolenske v Novem mestu.

Čas prve ekonomske krize v 60. letih prejšnjega stoletja in čas organizacijskih sprememb v vodnem gospodarstvu sta Staneta prisilila, da odide s trebuhom za kruhom. Služboval je pri Splošnem gradbenem podjetju Pionir na področju visokih gradenj, v Mariboru pri Tehnogradnjah na nizkih in hidro tehničnih gradnjah ter pri Komuna projektu na hidrotehničnih gradnjah. Leta 1965 se je vrnil v Novo mesto in vnovič prevzel mesto vodje projektive pri Splošni vodni skupnosti Dolenske.

Po katastrofalnih poplavah v porečju celotne reke Save v letih 1964 in 1966 so Staneta konec 60. let povabili k projektu Regulacija reke Save v Jugoslaviji. Projekt je bil financiran in izdelan v okviru razvojnih programov Združenih narodov, skozenj pa se je Stane seznanjal s specifičnostmi vodnega gospodarstva kakor tudi s

hidrološkimi in morfološkimi značilnostmi celotnega hrbtničnega črnomskega povodja v nekdanji Jugoslaviji.

Njegove naravna pronicljivost, sistematičnost, discipliniranost in doslednost so mu v strokovnih krogih prinesle velik vpliv, zato so ga za dve leti izvolili za predsednika predsedstva Samoupravnih vodoprivrednih zajednica Jugoslavije v Beogradu. Ta je pripravila strategijo in načrtovala vodnogospodarske ukrepe obrambe pred poplavami na celotnem povodju Save. Uspešno zaključen in pozitivno ocenjen projekt je Stanetu omogočil štipendijo Združenih narodov ter izpopolnjevanje v Združenih državah Amerike, Franciji in Italiji. Po ustanovitvi vodnogospodarskih podjetij leta 1975 je prevzel vodenje vodnogospodarskega sektorja pri vodnogospodarskem podjetju Novo mesto, ki gospodari z vodami na povodju Save od Zidanega Mosta do meje s Hrvaško. Pod njegovim mentorstvom so nastali projekti za obrambo pred poplavljanjem Save, Sotle in Krke, predvsem na območju Posavja. Zasnovali so tudi rešitev visokovodnih obrambnih savskih nasipov za ureditvijo pritokov, ki je pozneje služila za načrtovanje spodnjesavskih hidroelektrarn Brežice in Mokrice.

S prirojeno tenkočutnostjo se je posvečal problemom specifičnosti kraških voda, ohranitvi kakovosti in urejanju ob spoštovanju tipike dolenske krajine. Bil je med vodilnimi hidrotehnikami – poznavalci Krasa – in pionir uveljavljanja doktrine sonaravnega urejanja vodotokov. Spoštovali smo njegov pristop pri izdelavi posameznih aplikativnih študij. Mlajšim kolegom je vedno svetoval: »Naj bo varianta še tako nemogoča, jo je vendarle treba evidentirati in enkrat za vselej ugotoviti in zapisati, da je bila preverjena in ni izvedljiva. Le na tak način je lahko predlagana rešitev pregledna in strokovno utemeljena«. Žal to modro Stanetovo spoznanje ni našlo mesta v današnji stroki. Prav zaradi njegovega modrega in preudarnega pristopa k iskanju rešitev je bil dolgoletni član revizijskih komisij in projektivnih svetov na republiški in državni ravni.

Dejavnosti, ki jih je izvajal v različnih stanovskih društvih, so bile zavidanja vredne. Bil je član Društva gradbenih inženirjev in tehnikov Novega mesta in Slovenije, Slovenskega društva za namakanje in odvodnjo ter Društva slovenskih vodarjev. Dolga leta je bil član uredniškega odbora Gradbenega vestnika. Za pripadnost in dolgoletno aktivno delo je prejel priznanje zaslužnega in častnega člana Društva gradbenih inženirjev in tehnikov Slovenije.

Stane pa ni bil zgolj ozko tehnično podkovan, pač pa je bil razgledan in vsestransko izobražen, z eno

Sk1
IZZIV

II 32146/2015

201512800,2

COBISS

omovini Jugoslaviji in tudi zunaj nje. Potoval je z beležko v roki in si zapisoval naravne značilnosti krajev in navade ljudi. Raziskoval in primerjal je toponime, besedno in zgodovinsko razlago in poreklo imen posameznih krajev v Jugoslaviji z enakim nazivom, kot jih imajo kraji v Sloveniji. Poglobljaj se je v etimologijo posameznih besed, njihov izvor in prvotni pomen. Raziskoval je v pogovorih z navadnimi ljudmi – planšarji, pastirji in bežnimi popotniki, ki jih je srečeval. Od njih je izvedel in se naučil največ. Njegov moto, ki ga je večkrat izrekal, je bil: »Kartu čitaj in seljaka pitaj.« To načelo je uveljavljal tudi v stroki in ga prenašal na mlajše kolege. Na srce jim je polagal, da dober projektant (kar je v hidrotehnični stroki aksiom) ne more biti dober, če ne opravi temeljite terenske prospekcije.

V najinih dolgih pogovorih na skupnih strokovnih potovanjih me je presenečal z vprašanji o poznavanju mojega rojstnega kraja in njegove zgodovine. Beseda je nanesla tudi na zgodovinski roman Leva Nikolajeviča Tolstoja Ana Karenina. Sledilo je vprašanje, ali vem, da je Tolstoju za lik grofa Voronskega služil polkovnik ruske vojske Nikolaj Nikolajevič Rajevski, ki je v Srbiji v boju s Turki padel leta 1876. Na njegovo željo je bilo njegovo srce pokopano v samostanu sveti Roman v Srbiji, njegovo truplo pa v rojstni vasi Razumovska v Ukrajini. Na mestu njegove smrti so v Adrovcu v bližini Aleksinca zgradili cerkev svete trojice, ki je poznana kot ruska cerkev ali cerkev ljubezni. Stane je vse te kraje obiskal in raziskal! Zaradi takšnih stvari sem ga vedno doživljal kot svetovljana širokih obzorij.

Stanetovega značaja ne bi dobro orisal, če bi pozabil na njegovo avtoriteto ter priljubljenost med kolegi in širše. Kljub njemu lastni, na videz precej resni hudomušnosti je bil v družbi vedno zaželen. Spominjajo se ga flosarji na Savi in Savinji, ki ohranjajo zgodovinski spomin prednikov, pa ribiči, delavci vodarji in vsi tisti, ki so bili deležni njegove iskrene pozornosti. Bil je reden udeleženec vseh ekskurzij in strokovnih srečanj in tudi zimskih iger vodarjev, čeprav ni smučal. Nepogrešljiv je bil tudi na prireditvah pustovanja Prforcenhaus v rojstni Kostanjevici na Krki. Družbo je znal pogosto razveseliti, ko je iz žepa potegnil orglice – kot mladenič je za svojo dušo igral tudi harmoniko in violino – ter zaigral kakšno domačo vižo. Stane je ostal do konca skromen in pokončen. Takega se spominjamo prijatelji in vodarji.